

TOPLUMSAL MUTABAKAT ZEMİNİ OLARAK MİLLET VE MİLLİYETÇİLİK KAVRAMLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME (1919-1931)

YRD. DOÇ. DR. RUHİ ERSOY*

1. Millet Kavramı

İlk Çağda Platon'un "Devlet" adlı eseriyle başlayan siyasal sistem projeleri, Orta Çağda Augustinus'un "Tanrı Devleti" ile yeni bir düşünsel içerik kazanmıştır. Daha sonra Rönesans hareketleriyle değişen ve yeniden şekillenen seküler dünyaya özgü kavramlarla J. Locke ve J. J. Rousseau'da daha farklı bir karakterle siyasal sistem projeleri devam etmiştir.

Değişim olgusu süreklilik arz etmektedir ve insanlık var olduğu sürece de (siyasal söylem veya yönetim biçimleri adına) mükemmelin aranması faaliyeti durmaksızın devam edecektir. Bu anlamda ulus kavramı da uzun bir sürecin akabinde bugünkü mahiyetini kazanmıştır. Modern zamanda ulusu, ilk defa çağdaş anlamıyla "egemenliğin tek sahibi" olarak gören Rousseau olmuş ve bu söylevin ilk kullanımından itibaren günümüze kadar ulusçuluk/milliyetçilik çeşitli tezahürlerle gelmiştir. Ulusu egemenliğin tek sahibi olarak görmek, milliyetçilik ve demokrasi arasında olan illiyetin tarihsel derinliğini de ifade etmek anlamına gelmektedir. Bugün hemen hemen bütün devletlerin [zımnen veya anayasal olarak] siyasal yapısını oluşturan ulus devlet formu, değişik coğrafyalarda değişik karakterler arz etmiştir. Herhangi bir toplumsal olayın bütün coğrafyalarda aynı

* Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Öğr. Üyesi ve Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Müdürü.

şekilde tezahür etmesi mümkün olmadığı gibi, böyle bir öngörü bilimsel de olmayacaktır. İngiltere- de demokratik toplum yapısına delalet eden bu akım, Fransa'da melez bir karaktere bürünmüş, Almanya'da tamamıyla organik bir karakter kazanmıştır. Zikredilen Batılı toplumlarda diğer bütün politik ideolojiler gibi milliyetçilik de sekülerizmle iç içe gelişmiştir.

Ülkemizde ise milliyetçilik Batılı toplumlarda olduğu gibi, milletin iradesine dayanan, milleti kültür varlığı olarak gören, toplumun değerlerini merkeze alan, inanç hürriyetine anayasal zemin oluşturan, yönetim biçimi olarak cumhuriyeti benimseyen, otoriter bir cumhuriyeti değil, demokratik cumhuriyet yönetimini ve onun temel felsefesini benimseyen bir siyasi söylem olarak kendini göstermektedir. Ancak en temel farklılık ülkemizde milliyetçilik, milletin değerlerine yapmış olduğu atf ve toplumun tarihsel mirasına gösterdiği bağlılığı içselleştirmiş ve Türk-İslam Ülküsü şeklinde teorik bir temele oturmuştur. Tanzimattan günümüze yeni bir siyasal sistemin benimsenmesinde millet temel referans olarak değerlendirilmiş ve dil, din, sanat gibi millete ait değerler milletin bileşenleri olarak kabul görmüştür. Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi halkın konuştuğu dil ve kayabaşı şiirlerin milletinleşme sürecinde üstlendiği işlev, milletin dayandığı yeni siyasal ve toplumsal zemini göstermesi bakımından anlamlıdır. Toplumun bu hassasiyeti dikkate alındığında Cumhuriyetin de devlet bünyesinde Diyanet İşleri Başkanlığı, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu gibi temel kurumlara yaslanması bunu işaret etmektedir.

Ulusu egemenliğin tek sahibi olarak görmek, milliyetçilik ve demokrasi arasında olan illiyetin tarihsel derinliğini de ifade etmek anlamına gelmektedir.

2. Milliyetçilik Tanımları ve Dil

Milliyetçilik söz konusu olduğunda tartışılan bazı temel kavramlar ve bu kavramlar etrafında dile getirilen çeşitli sorular vardır. Bu kavramlar, millet, dil, kültür, etnisite vs. iken, sorular, ulusun modern bir olgu olup olmadığı noktasında düğümlenmektedir. Ulusu modern bir olgu olarak kabul etmek, tarihsel bir arka planının olmadığını veya bu arka planın net olmadığını kabul etmek anlamına gelmektedir. Ulusun modern bir olgu olduğunu yadsımak ise ulusun ve ulusçuluğun doğal, Tanrı vergisi bir durum olduğunu teyit etmektir.

Ulusun modern olduğunu savunan düşünürlere göre, ulusları milliyetçilik yaratmıştır. Bunun aksini savunmak ise mümkün değildir. Uluslar ve onunla ilişkili olan her şeyin temel niteliği modernliğidir. Uluslar ve milliyetçilik 18 ve 19. yüzyıllarda Batı Avrupa'da yaşanan siyasal ve toplumsal gelişmelerin doğal bir

sonucudur. Geçmiş zamanlarda bu tür süreçler yaşanmadığından milletlerden bahsetmek mümkün değildir. Örneğin, ulusçuluk konusu üzerine çalışma yapmış olan düşünürlerden Ernest Gellner'e göre, milliyetçilik, "Ulusların kendini bileerek uyanışı değildir. Milliyetçilik, ulusun olmadığı yerde onu icat eder".¹ Gellner'in iddia ettiği bir diğer konu ise, devletsiz toplumlarda milliyetçilik meselesinin ortaya çıkamayacağı; milliyetçiliğin ileri sürdüğü yönetilenler ile yönetenlerin aynı ulustan olması gerektiği iddiasının devlete sahip olmayan toplumlara sorulamayacağı iddiasıdır.² Modern bir olgu olarak gördüğü ulusu; insanların aynı kültürü paylaşıyor olmaları ve bu insanların birbirlerini aynı ulusun bir ferdi olarak tanıyıp tanıyıp olmaları şeklinde tanımlayan Gellner'e karşılık³ E.J.Hobsbawm, ulus tanımlamasında ne kültür ne dil ne de ulusçuluğun herhangi bir paradigmasının merkeze alınamayacağını; zira ulusun, tamamıyla bir inşa olduğu ve bugüne kadar inanılmış olanın aksine ulusların devleti değil, devletlerin ulusu ortaya çıkardığını savunur.⁴ Bu bakış açısından Hobsbawm, ulusu; tarihsel bakımdan yakın döneme ait bir toplumsal birim olarak görür. Gellner'e atfen Hobsbawm, ulus olgusunun sadece bir yaratım olduğunu, bu yaratımın ise tarihsel bir arka planının dahi var olmadığını noktasına ulaştır. Nitekim ulus ve milliyetçiliğin dayandığı referansların da modern bir icat olduğunu savunur. "Geleneğin İcadı" adlı eserinde Hobsbawm, ulusu oluşturduğu sanılan pek çok unsurun modern bir icat olduğunu ileri sürer.⁵ Lakin Hobsbawm'ın bu görüşüne karşı olarak A. Giddens ulusu, açıkça belirlenmiş bir bölgede var olan ortaklık olarak görürken uluslar oluşmadan ulusçuluğun da oluşmayacağını dile getirir.⁶ Sosyolojik bir bakış ile de Marcel Mauss, ulusu, "maddi ve manevi bakımdan bütünleşmiş, sürekli ve istikrarlı bir merkezî iktidarı olan, sınırları belirli, bilinçli olarak bir devlete ve onun yasalarına bağlı sakinlerin kültür, zihniyet ve ahlak açısından görece bir birliğe sahip olduğu bir toplum" olarak tanımlamaktadır.⁷ Yukarıda milliyetçilik üzerine çalışma yapmış bazı yabancı isimlerin millet ve milliyetçilik tanımlarına yer verilmiştir. Bu tanımlamaların bir kısmı, zikredilen ideolojinin belirli bir boyutunu resmetmesine rağmen, diğer taraftan tanımlama girişiminde bulunan kişilerin durdukları yeri veya konumlarını da ifade etmektedir. Çünkü anlama ve anlamlandırma sorunu, özellikle "metin" veya "toplumsal bir olay" veya "siyasi bir söylem" söz konusu olduğunda çoğu zaman karmaşık bir hâl alır.

Ülkemizde milliyetçilik, milletin değerlerine yapmış olduğu atıf ve toplumun tarihsel mirasına gösterdiği bağlılığı içselleştirmiş ve Türk-İslam Ülküsü şeklinde teorik bir temele oturmuştur.

Bazen okuyucu metin sahibini veya söylem sahibini onun kendi anlam dünyasından konuştururken bazen kendisi onun anlam dünyasına girerek onu konuşturur. Yer yer anlam içerikleri itibarıyla aynı veya karşıt kategori içerisine metin sahibini yerleştirmek, aslında kendi yerinizi tayin etmenin dolaylı bir göstergesidir de. Bu nedendir ki yukarıda ifade edilen tanımlamaların büyük bir çoğunluğu Marksist teori hareket noktası alınarak yapılan değerlendirmelerdir. Millet veya milliyetçilik düşüncesini, tarihsel arka planı ve toplumsal değişimleri dikkate almadan sadece modern bir ürün olarak görmek, yukarıda yapıldığı gibi milliyetçiliği bir inşa olarak değerlendirme sonucuna götürecektir ki, bu sonuç, bilimsel değil, ideolojiktir.

Millet olma bilinci içerisinde dil fikrine yapılan eleştirilere gelince, milliyetçiliğin dile yaptığı vurgu, sadece aynı dili konuşuyor olmanın ötesinde bir anlam içeriğine sahiptir. Bugün ulusu oluşturan bileşenlerden en önemli kültürel unsurun dil olduğuna ilişkin yaygın bir kanaat vardır. Dilin eskiliği ve yaygınlığı ulusun meşruluğunu sağlayan araçlardan biri olarak değerlendirilmektedir.⁸ Aslında milliyetçiliğin aynı dili konuşmuyor olmanın getireceği çözülme gördüğü daha rasyonel bir kabuldür. Belli bir aidiyet ve evindelik duygusu inşa eden dil,⁹ uluslaşma sürecinde, düşünce, inanç ve değerlerin taşıyıcısı olarak önemli bir unsurdur. Dilin standartlaşması, siyasallaşması ile paraleldir ve bu süreç resmî dilleri icat eden ulus ve milliyetçilik çağıyla yakından ilişkilidir.¹⁰ Ancak dil, tek başına bir unsur değildir. Modern dönemde dil, ulusal varlığın ve kimliğin temelini oluşturur. Bireylerin anlam dünyasını oluşturan şeydir aynı zamanda dil. Dolayısıyla ortak dil bireyleri birbirine bağlayan bir güçtür. Ancak milliyetçiliği sadece ortak bir dil ile inşa edilen bir politik söylem olarak resmetme gayretleri çoğu zaman dilin doğasına yabancı olan bir söylemi bilimsel diye ortaya koymaya kadar varmıştır. Dilin ölü ve donuk olduğu iddiası bu duruşun temel göstergesidir. Oysa dil, kültür alanına girer, bütün kültürel formları ihtiva eder. Dilde bir birlik yoksa millet diye bir şey de yoktur.

Millet olmak, "ortak tarihsel anılara sahip olmak, kültür, sanat, mimari ve estetik hazlar anlamında bir göreceli mutabakatın sağlandığı, tarihsel arka plandan ilham alan ve geleceğe umutla bakan, ortak bir bilince ulaşmış bir topluluğun adıdır ve bu bir süreç içinde gerçekleşir: Bu süreç statik değil, dinamiktir." Bu tanımlama kullanılan temel kavramlardan herhangi birini çıkartıp ve onun üzerinden değerlendirme yapmak, herhangi bir eşyanın tek yönlü görüntüsünden tümelini arama gayretine benzer ki, bu da her zaman eksik bir değerlendirme olacaktır. Millet kavramına paralel olarak tanımlanan milliyetçilik, tarihsel derinliği dikkate alınmadan okunabilecek bir ideoloji değildir. Bu nedendir ki, milliyetçiliği bir modernleşme tezi olarak ortaya koymak ya bu ideolojinin tarihsel derinliğini görmezden gelme ya da bu ideolojiyi oyunun dışında tutma eğiliminden kaynaklanır ve çoğu zaman üstün körü ve zayıf bir anlayışı ileri sürer.¹¹

3.Milletin Doğallığı

Milliyetçiliğin modernleşme ile sınırlandırılması, uzun tarihsel süreci, toplumların inşasını ve kuşakların tarihsel süreçte toplumsallaşmasını sağlayan yapıların göz ardı edilmesine yol açmıştır. Popüler inançlar ve hareketleri görmezden gelerek seçkin tabakaların eylemlerine yoğunlaşma, ulus ve milliyetçiliğin güçlü duygusal boyutlarının ihmali, modernist yaklaşımın en büyük sorunları arasında yer almaktadır.¹² Millet ve milliyetçilik üzerine önemli eserler vermiş olan diğer bir kişi Anthony D. Smith'tir. "Millî Kimlik" adlı eserinde öncelikle kimlik nedir ve kaç çeşit kimlikten bahsedebiliriz? Bu kimliklerin modern anlamda milletin doğuşuna direkt etkileri nelerdir? sorularını cevaplamaya çalışmıştır. Kısaca kimliğin nasıl oluştuğuna dair bu suallere cevaben cinsel, mekânsal, sosyoekonomik, dinsel ve etnik olarak kimliği inşa edecek temel faktörlerin var olduğunu belirtmiş ve bunları açıklamıştır.

Çalışmamız açısından özellikle bölgesel ve etnik kimliğin kökenleri, milliyetçiliğin merkez değer olarak kabul ettiği ilkelerine kaynaklık ettiğinden dolayı değerlendirilecektir. Bölgesel kimliğin sınırları belirli olan bir coğrafyaya değil, evrensel olana yönelik olduğunu ifade eden Smith, ancak bunun yer yer etnik kimliğe dönüşebileceğini de gözden kaçırmamıştır. Diğer taraftan etnik kimliğin tarih boyunca hep var olduğunu ifade eden Smith, bu anlamda diğer düşünürlerden farklı bir teori geliştirmemiştir. Smith, etniklerin varlığının tarihin en eski uygarlıklarına kadar inilerek bulanacağını iddia eder. Ve bu etnik aidiyet duygusunun doğallığını vurgular. Etnik aidiyet bir aile kadar doğal ve saftır. Milliyetçiliğe gücünü veren şey mitler, hafızalar, görenekler, etnik miraslar ve geleneksel sembollerdir. Bu popüler canlı geçmiş, modern dönemde milliyetçi aydınlar tarafından yeniden keşfedilir ve yorumlanırlar. Her nesilde millî kimliklerin yeniden inşasını sağlayan unsurlar mit, toplumsal hafıza ve sembollerdir. Millet bunlar sayesinde daha kapsayıcı bir niteliğe

Millet kavramına paralel olarak tanımlanan milliyetçilik, tarihsel derinliği dikkate alınmadan okunabilecek bir ideoloji değildir.

bürünmekte ve üyeleri yeni meydan okumalara bu unsurlar ile karşı koyabilmektedir. Kültürel ve tarihsel öğeler aynı zamanda toprak, atalardan kalma miras ve kaynaklara ilişkin rekabetçi iddiaların esasını oluşturur. Atalardan kalma yurtların ve kültürel mirasların çatışan yorumlamalarının olduğu yerde tipik çıkar çatışmaları, kültürel savaflara dönüşür; ahlaki ve siyasal mücadeleler gündelik siyaseti biçimlendirir. Dayanışma yanında tarih ve kültür, çatışma nedenlerini de yaratır. Tarih ve kültür, popüler görüşlerin, sosyal yapıların ve süreçlerin tamamlayıcı parçalarını oluşturur. Etnosembolcülük, diğer büyük paradigmalardan

içinde modernist görüşü benimsemesine karşılık onun sınırlamalarını aşmaya çalışır.¹³ Bu iddiasını da “Milli Kimlik” adlı eserinde geniş bir şekilde ortaya koymuştur.

Smith’in karşı olduğu nokta aslında ulusun modern olup olmadığı değil, ulusun icat olduğu veya yaratılmış olduğu savıdır. Smith ulusçuluğu modernistlerin ifade ettiği gibi bir “*tabula rasa*” olarak görmemektedir.¹⁴ Zira Smith’in, ulusu, var olan milletin (etnik kimliğin) çeşitli kanallarla bilinçlendirilmesinin sonucu ortaya çıkan bir olgu olarak tanımladığı aşikârdır. Burada bilinçlendirmekten kasıt; halkı bir arada tutan ortak bir emel, his ve fikirlerin, popüler toplumsal iletişim ağı ve kamusal eğitim aracılığıyla sağlanmış olduğuna işaret eder.

Smith’in en temel argümanı, Annales Okulundan devşirdiği *la longue durée* yani “uzun tarihsel süreç”tir. Modern milletleri ve milliyetçi yapıları anlamak ve güçlerini kavramak için tarihsel süreçte milletlerin kökenlerini ve oluşumlarını izlemek gerekir. Milletlerin varlığı ve oluşumu, tarihin belirli bir dönemine ya da modernleşme süreçlerine bağlı değildir. Milletler tarihsel olgulardır. Onlar sadece belirli kolektif geçmişleri ve tarihin belirli süreçlerinde doğan yapıları nitelmezler. Aynı zamanda paylaşılan anıları, gelenekleri, milletin fragmanları olarak tanımlanan kitlelerin umutlarını da ifade eder.¹⁵ Smith, ulusçuluğun temel savunusu olan aidiyet duygusunun her dönemde olduğuna dair kanıtların bulunabileceğini dile getirirken şu noktayı da sık sık ifade eder: “Eğer milletler, en azından milliyetçi ideoloji tarafından meşrulaştırılan bir kitlesel fenomen olarak modern iseler, bugünkü karakterinin çoğunu, o milletle ilgili bölgedeki erken dönem etnilerden kaynağını alan etnik bağlara borçludurlar.”¹⁶ Tarih içerisinde birçok etnik yapının ya yok edildiği ya da absorbe edildiğini vurgulayan Smith, modern çağa kadar varlığını devam ettiren milletlerin bu yapılanmanın kaynağı olduğunu vurgular. Smith’in tarih boyunca birçok etnik yapının ya yok edildiği ya da absorbe edildiği düşüncesi dikkate alındığında, dil ve ortak hedefler noktasında çözülmeyi getirecek olan söylemlerin, milletin nasıl bir tehlikeyle yüz yüze olduğunu da bize göstermektedir

Fransız İhtilalinin aklın, rasyonalitenin öncülüğüne dayanan devrimci epistemolojisi o çağa kadar gelen bütün sosyal ve kültürel yapılar üzerinde sarsıcı değişiklikler meydana getirmiştir.

4. Millî Kimlik ve Milliyetçilik Düşüncesinin Muhafazakârlıkla İlişkisi

Fransız İhtilalinin aklın, rasyonalitenin öncülüğüne dayanan devrimci epistemolojisi o çağa kadar gelen bütün sosyal ve kültürel yapılar üzerinde sarsıcı değişiklikler meydana getirmiştir. Devrimin getirdiği huzursuzluk ve çalkantı-

lar karşısında Edmond Burke tarafından bir karşı tepki olarak sistematize edilmeye çalışılan muhafazakâr (conservative) düşünce evveleminde aklın ve rasyonalitenin mutlak üstünlüğüne itiraz eder. Kadim geleneği, köklü bir referans kaynağı olarak kabul eder.

Muhafazakârlık (conservatism), en kısa ve öz olarak “mevcut hukuki durumun (status quo) muhafazası”nı savunan ve toplumsal yaşamda radikal değişimlere kuşku ile bakan bir düşünce olarak tanımlanabilir. Bir başka tanımla, muhafazakârlık, toplumda geleneksel kurumlara (aile, eğitim, din ve saire.) saygı duyulması gerektiğini benimseyen ve bu kurumlarda yapılacak değişikliklerin ya da reformların deformasyonlara yol açabileceği kaygısını vurgulayan bir doktrindir. Muhafazakâr düşüncenin ilk savunucularından biri 18. yüzyıl İngiliz düşünürü Edmund Burke'dir (1729-1797). Burke'in muhafazakârlık hakkındaki fikirleri “Fransa'daki Devrim Üzerine Düşünceler” (Reflections on the Revolution in France) ve “Yeni Whig'lerden Eski Whig'lere Bir Rica” (An Appeal From the New Whigs to the Old) adlı kitaplarında yer alır (Aktan 20007: 51-57).

Muhafazakârlık, merkezî bir güç ve otorite sistemi bulunmadan istikrarlı bir toplumun olamayacağı düşüncesini savunur. Devlete itaat ve kanunlara riayet muhafazakâr düşüncenin belirgin bir özelliğidir. Bu açıdan muhafazakâr düşünce, İngiliz siyaset bilimcisi Norman Barry tarafından “devlete itaat ve kanunlara riayet mistisizmi” olarak adlandırılmaktadır. (Barry, 1989)

Din ve ahlak, muhafazakârlar tarafından önem verilen ve saygı duyulan kurumların başında gelir. Muhafazakârların birçoğunda din ve ahlaka saygı ve bağlılık söz konusudur. Özellikle çağdaş muhafazakârlar din ve ahlak kurumlarına saygı duyarken, laiklik ilkesine de önem verirler. Muhafazakârlara göre, din ve ahlakın devlet tarafından korunması ve gözetilmesi için din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması gereklidir. Muhafazakârlardan farklı olarak, liberaller din ve ahlak kurumlarının tamamen bir özgürlük meselesi olduğuna inanırlar (Aktan 20007: 51-57).

Muhafazakârlığın dünya ölçeğindeki literatürüne ve Türkiye deneyimine baktığımızda ciddi farklılıklar görülür. Türkiye'de muhafazakârlık kadim gelenekten bir referans olarak yararlanmaktan öte anlamları taşır. Erken dönem Türk muhafazakâr düşüncesi Nurettin Topçu ekolünde ve Anadoluçuluk hareketinden MTTB'ye yer yer milliyetçilikle imtizaç etmiş bir karakter taşır. Türk düşünce geleneğinde tek bir muhafazakârlıktan ziyade muhafazakâr anlayışlardan bahsetmek yerinde olur.

Konuyla ilgili olarak Türk milliyetçiliği hareketinin hâlde muhafazakârlıkla ilişkisi nasıl olması gerekliliği çok ciddi bir problematik olarak durmaktadır. Türk düşüncesinde yeni bir sıçrayışın mihenk noktası burası olacaktır.

Türkiye'de muhafazakârlığı, dünya literatüründe olduğu gibi laik bir çerçeveyi kabullenmesi kaçınılmazdır. Son tahlilde muhafazakârlık da demokratik nizamın bir parçasıdır. Bu anlamda son 10 yılda kültür endüstrisinin vasıtalarıyla

oluşturulmaya çalışılan yanlış bilincin yarattığı yanılısamada olduğu gibi muhafazakârlık adı altında Türk millî kimliğini tahrip edici, parçalayıcı yaklaşımlar muhafazakârlıktan öte mugalata yüklüdür. Muhafazakârlık neyi nasıl, hangi yöntemle muhafaza edecek? Ekonomik ve toplumsal değişim, üretim ilişkileri değişim karşısında değerler ve sosyal yapıdaki değişiklikler de kaçınılmazdır. Burada mevcudu muhafazaya çalışmak toplumu geri götürücü, gelişmeyi tıkayıcı bir işlev görür. “Değişerek devam etmek, devam ederek değişmek.” aforizmasının altının nasıl doldurulacağı son derece önemlidir.

Sonuç

Sonuç olarak eğer milliyetçilik, kültürel yapı ve siyasi etkinlik anlamında yabancı olarak kabul edilenlere karşı bir direniş anlamına gelirse, o zaman her çağda millet ve milliyetçilikten söz edilebilir. Çünkü insanlık belirli bir sistematiği olmaksızın, tarihin her döneminde her kültürde kendisini farklı olanlardan daha üstün tutmuş ve dünyanın merkezine yerleştirmiştir. O zaman milliyetçilik varoluş tarihimize eşitlenir ve buna rasyonel olarak karşı çıkmak tarihin mantığına karşı çıkmak anlamına gelir. Yok, milliyetçilik bir ötekileştirme değilse, o zaman her milletin kendi değerleri ekseninde bir siyasal form oluşturması anlamına gelir ki; bu da demokrasi ve milliyetçiliğin kesişim kümesidir. Bugün bütün devletler vatandaşlarını (sosyolojik anlamda vatandaşlar homojen olmayabilir) ortak hedefler etrafında tutma gayreti içerisindeyken ve bunu yaparken de demokrasinin doğasına uygun davranma gayretini referans almayı görev olarak kabullenirken ülkemizde siyasal iktidar 36 etnik yapıdan, ayrı bir dilden ve milletin bölünmez bütünlüğüne yönelmiş teröristlere verilecek haklardan söz etmektedir. Bu da siyasal iktidarın aklın ve bilimin dışında iş yaptığının somut örneğidir.

Bir ideoloji olarak milliyetçilik, dünyanın çeşitli milletlere bölünmüş olduğunu ve bu milletlerin kendilerine göre bir karakter ve yazgıya sahip olduğunu savunur; bireyin ilk bağlılığının kendi ulusuna olması gerektiğini destekleyen milliyetçilik, bu bağlılığın doğal sonucu olarak da böyle bir yazgıya sahip olan milletin mevcut siyasal iktidarın kaynağı olması gerektiğini ifade eder. Bireyden topluma oradan bütün insanlığa açılan hümaniter bir cephesi milliyetçi ideolojinin başarısının başat faktörüdür.

Bireyden başlayan bir millî düşünce ve davranış sistematiğinde bireyi Tanrı ve metafiziğe, tinsel alana bir başkaldırı ile kurulan bir içeriğin iz düşümü olarak telakki edilmemelidir. Bu çerçevede birey; tarihsellik ve toplumsallığın sunduğu verileri kendi iradesi ile işleyerek/aklıleştirir. Bu biçimde inşa ettiği düşünce ve davranış iradesine sahip çıkan kişisel kimliğini inşa edici bir kimliğe bürünür. Bu anlamda birey toplumun esiri değil onun gönüllü bir katılımcısıdır. Bu çerçevede bireyi dünyevi anlamıyla özerk yapan “ bir Tanrı fikrine” bağlanma seçimi ve keyfiyeti oluşur. Bu bakış açısında Türk kültür ve medeniyetine özgü bir birey

kurulabilir. Bu yaklaşımın bireyi tanımlayan, bu anlamda kendi varoluşsal sınırlılığına ve gerçeğine yabancılaştıran Batı düşüncesindeki, liberal kapitalist anlayıştaki birey anlayışından ayrıldığı öne sürülebilir. Bireyi, kendini toplumdan soyutlayarak kendi mağarasına hapseden kapitalist anlayıştan farklı olarak millî düşünce sistematüğinde birey hak ve özgürlükleri ile orantılı olarak sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar anayasal vatandaşlık paradigmasından daha öte bir ruhsal ve tinsel paylaşımı, özdeşimi, tasada ve kıvançta ortaklığı ifade eder. Bu anlamda bireyi etik olarak sorumlu tutar. Aslında bu tanıma hürriyetçilik ve şahsiyetçilik ilkesinin çağdaş yorumu da denebilir.

Bu anlamda milletin sözlü, yazılı, soyut somut bütün birikimi millî düşünce tarafından bir repertuar olarak algılanır. Bu çerçevede milliyetçi düşünce belli bir döneme ve çağa saplanıp kalan durağan bir ideoloji değil aksine yenilenmeye, yenileşmeye açık dinamik bir hüviyete sahiptir. Muhafaza ve muhafazakârlıkla ilişkisi bu düzlemedir. Kadim repertuarı çağın dili ile okuyup yorumlamak milliyetçi bir yaklaşımdır. Formları sabitleyerek bütün zaman ve mekânlarda tarih ve zaman aşkın olgular olarak kabul eden muhafazakârlık anlayışını doğası gereği reddeder.

Sonuç olarak milliyetçilik; adil ve barış dolu bir dünyanın olabilmesi için milletlerin kendi değer dünyalarına uygun bir yönetim anlayışını, insanlığın çağdaş birikimiyle kıyas ederek zenginleştirilmesi derinleştirilmesi olarak değerlendirilir ki, bu algılayış demokrasiyle doğrudan ilgilidir. ■

Son 10 yılda kültür endüstrisinin vasıtalarıyla oluşturulmaya çalışılan yanlış bilincin yarattığı yanılsamada olduğu gibi muhafazakârlık adı altında Türk millî kimliğini tahrip edici, parçalayıcı yaklaşımlar muhafazakârlıktan öte mugalata yüküldür.

¹ Ernest Gellner (1974), *Thought and Change*, London: Midway Reprint, s.175.

² Ernest Gellner (2008), *Uluslar ve Ulusçuluk* 2. Baskı, çev., Büşra Ersanlı-Günay Göksoy Özdoğan, İstanbul: Hil Yayın, s.74-75.

³ Ernest Gellner (1992), *Uluslar ve Ulusçuluk*, çev., Büşra Ersanlı Bahar ve Günay Göksoy Özdoğan, İstanbul: İnsan Yayınları, 28.

⁴ E.J.Hobsbawm (1993), *Milletler ve Milliyetçilik*, çev., Osman Akınbay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 24.

⁵ Eric J. Hobsbawm (2006), "Giriş: Gelenekleri İcat Etmek", *Geleneğin İcadı*, drl. Eric Hobsbawm-Terence Ranger; çev., Mehmet Murat Şahin, İstanbul: Agora Yayınları, s.1-17.

⁶ Antony Giddens (2005), *Ulus Devlet ve Şiddet*, çev., Cumhur Atay, İstanbul: Devin Yayınları, s. 159.

⁷ Cevat Özyurt (2005), *Küreselleşme Çağında Kimlik ve Farklılaşma*, İstanbul: Pınar Yayınları, Açılım Kitap, s.98.

⁸ Anthony D. Smith (1981), *The Ethnic Revival in the Modern World*, Cambridge: Cambridge University Press, s.45.

- ⁹ Iain Chambers (2005), **Göç, Kültür, Kimlik**, çev., İsmail Türkmen ve Mehmet Beşikçi, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s.39.
- ¹⁰ Peter Burke (1996), **Languages and Communities in Early Modern Europe**, Cambridge 2004, s.7.; Eric Hobsbawm, “Language, Culture, and National Identity”, **Social Research**, LXIII/4 p.1068-1069.
- ¹¹ Andrew. Vincent (2006), *Modern Politik ideolojiler*, çev., Arzu Tüfekçi, İstanbul: Paradigma Yayınları, s.392.
- ¹² Yahya Kemal Taştan (2010), *Türk Milliyetçiliğinin Sembolik Kaynakları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s.137-138.;
- ¹³ Yahya Kemal Taştan, agt., s.138-139.
- ¹⁴ Antony D. Smith (2002), **Küreselleşme Çağında Milliyetçilik**, çev., Derya Kömürcü, İstanbul: Everest Yayınları, 63
- ¹⁵ Yahya Kemal Taştan, agt., s.139.
- ¹⁶ Antony D. Smith (2002), **Küreselleşme Çağında Milliyetçilik**, çev., Derya Kömürcü, İstanbul: Everest Yayınları, 60